

Nr 261.

Av herr **Andersson** i Grimbo, *om skrivelse till Kungl. Maj:t angående tillsättande av en befattningshavare med uppgift att övervaka kristidsinstitutionerna samt beivra av dem begångna övergrepp och oegentligheter.*

Då för i dagarna två år sedan de statliga livsmedelsregleringarna togo sin början, sades det bestämt ifrån från folkhushållningskommissionens ledande män, att vederbörande skulle komma att handla under iakttagande av den största möjliga hänsyn till rådande förhållanden och med sorgfälligt undvikande av all tyngande byråkratism. Detta löfte, som då i olika versioner återgavs av praktiskt taget hela pressen, kan man utan tvekan inränga bland dem, som icke alls uppfyllts. Aldrig förut har medborgarens och framför allt jordbrukarens urgamla rätt att sköta sig själv, att arbeta och sörja för sig och sitt så som bäst passat honom, varit så kringgårdad av allsköns föreskrifter och bestämmelser, många förnuftiga och — det skall villigt erkännas — alldeles nödvändiga under rådande omständigheter, men också en ofantlig mängd mer eller mindre opraktiska eller olämpliga. Hundratals förordningar, som djupt ingripit i näringslivet, ha utfärdats. Redan utfärdade ha ändrats gång på gång. Att hålla reda på ens de viktigaste av dessa lagar, som en och annan gång t. o. m. trätt i kraft redan innan de blivit i laglig ordning utfärdade, har icke varit den enskilde medborgaren möjligt, även om han med bästa vilja i världen sökt göra sitt bästa därför.

Särskilt hårt ha jordbrukets idkare drabbats av denna störtflod av förordningar och bestämmelser om snart sagt allt, som hört till hans näring och dagliga arbete. Förordning har följt på förordning, den ena mer ingripande än den andra, och ideligen ha utfärdade förordningar ändrats och

gjorts om helt eller delvis. Samtidigt har bonden, som minsann inte är van vid och absolut inte, utan att hans arbete blir lidande därpå, kan taga sig tid till att jämt och ständigt syssla med penna, bläck och papper, överöfsts av blanketter och formulär, som han, i regel vid vite av böter eller fängelsestraff, haft att efter bästa förstånd och samvete ifylla. Inte så sällan ha dessa blanketter och formulär, såsom torde vara allmänt känt, varit så avfattade, att det varit praktiskt omöjligt att på tillfredsställande sätt lämna alla äskade upplysningar, allrahelst som lantbrukaren ofta svävat i ovisshet om, huruvida han hade att följa den eller den förordningen och till och med kunnat vara tveksam om, huruvida de blanketter, han skulle ifylla, verkligen vore de allra nyaste och gällande. Svårt och förbundet med kostnader, och blott alltför ofta alldeles omöjligt, har det också varit att få nödiga upplysningar om huru med den ena eller med den andra blanketten skulle förfaras, huru man skulle handla i det eller det fallet för att ej mot sin vilja göras till brottsling, hemfallen till ofta oerhört svåra bötesstraff, i värsta fall till fängelse.

I stället för att ta den allra största hänsyn till dessa faktiska förhållanden och likaledes utan att, efter vad det vill synas, ha förmåga eller tillräckligt god vilja att inse, att vad som kan synas fattbart, ja t. o. m. relativt enkelt för en ämbets- eller tjänsteman, som under årtal handskats med bokliga ting, mången gång är så gott som obegripligt för lantbrukare, som aldrig utom i undantagsfall sysslat med skriv- och deklarationsgöromål, ha kristidsinstitutionerna gått fram utan förskoning. De ordinarie åklagare- och polismyndigheterna ha inte räckt till, utan landet och framför allt landsbygden har översvämmats av poliser, inspektörer och fiskaler, som med stöd av dessa hundratals kristidslagar släpat lantmännen inför rätta och i tusentals fall lyckats få hederliga, rättskaffens svenska odalmän stämplade som brottslingar. Ofta har detta varit möjligt endast därigenom, att lagarna tolkats olika på olika håll, på ett sätt av myndigheterna och på ett annat sätt av allmänheten, ibland även på olika sätt av skilda myndigheter. Det är också tydligt, att kristidsinstitutionerna varit väl medvetna om sin starka ställning gent emot landets jordbrukare, och genom pressen veta vi, att de genom sina underordnade utövat den på hänsynslösaste sätt. Härpå har samförståndet mellan konsumenter och producenter, myndigheter och allmänhet blivit lidande. Emellanåt har deras framfart varit sådan, att man inför deras hänsynslöshet icke kunnat undgå att få den uppfattningen, att andelar i blivande bötesbelopp varit anledning till deras tillvägagångssätt.

Det lider intet tvivel om, att många lantbrukare blivit dömda för förseelse mot kristidslagarna endast därför, att de i första häpenheten låtit sig imponeras av inspektörernas och fiskalernas oerhört myndiga och självsäkra uppträdande, ehuru detta minsann ytterst sällan framhållits av pressen, vilken däremot med begärlighet redogjort för alla kristidsdomar. Exempel finnas även, då domstolar tolkat vissa förordningar felaktigt och därigenom med orätt dömt lantbrukare till straff. Det är också ådagalagt, att dessa extra fiskalspersoner emellanåt överskridit gränserna för sin befogenhet.

Att beivra detta och att skaffa sig rätt, där han icke fått sådan, har dock i de allra flesta fall ställt sig svårt för den svenske bonden. Att vädja till riksdagens justitieombudsman har han sällan haft lust till, då denne alltid är så överhopad med arbete, att bonden ej kunnat vänta att inom rimlig tid få sin sak upptagen till prövning, och att väcka åtal vid häradsrätt har han i de flesta fall dragit sig för, på grund av de kostnader detta måste medföra, helst som bönderna av naturliga skäl skulle stå sig slätt mot kristidsåklagarna, vilka i de allra flesta fall äga långvarig rättegångsvana. Bonden har oftast tegat, en och annan gång har han kanske protesterat mot maktens representanters framfart, men därvid har det stannat.

Detta sakernas förhållande är upprörande. Det är endast en billig gärd av rättvisa mot bonden för hans arbete för vårt folk under de gångna tunga åren, att man ger honom tillfälle att, i de fall, då han tror sig om att kunna styrka, att honom vederfarits orätt, på ett enkelt och kostnadsfritt sätt snarast möjligt kunna kräva upprättelse. Som här ovan påpekats låter sig detta under nuvarande förhållanden i regeln näppeligen göra. Det torde emellertid vara en mycket enkel sak att härutinnan få ändring till stånd. Lämpligast torde det enligt min åsikt kunna ske därigenom, att riksdagen beslutar tillsätta en särskild juridisk ämbetsman, ett slags »kristidsförordningsombudsman», motsvarande riksdagen J. O. och M. O., med särskilt uppdrag att efter anmälan på samma sätt som J. O. och M. O. söka giva klagande den rättvisa och upprättelse, de förtjäna. En sådan befattning bleve naturligtvis av kort varaktighet, då man väl har anledning hoppas på regleringarnas och kristidsförordningarnas upphävande snarast möjligt, och kostnaderna blott en brakdel mot vad staten måst utbetala åt kristidsinspektörer och -fiskaler. Hans verk skulle endast bli en gärd av rättvisa mot stora delar av vårt folk. Genom hans åtgöranden skulle många hederliga och rättskaffens män såväl i stad som land få sitt fläckade

namn rentvått, och något av den gamla vördnaden för lag och rätt skulle måhända komma tillbaka.

Med stöd av vad sålunda anført får jag härmed hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte fortast möjligt tillsätta en befattningshavare, vilken — i likhet med riksdagens J. O. och M. O. på sina resp. områden — har att övervaka och beivra av kristidsinstitutionerna begångna övergrepp och oegentligheter.

Stockholm den 20 januari 1919.

Herman Andersson.

I motionens syfte instämma:

Oscar N. Olsson.

Cornelius Olsson.

B. Corneliussen.
